

Book Review

Qualitative Research Design for Master's and Doctoral Students

Chanitta Chotchuang

Thai Language Education, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Thepsatri Rajabhat University

Corresponding Author: chanitta.c@lawasri.tru.ac.th

Received: October 4, 2024 Revised: November 8, 2024 Accepted: November 22, 2024

Book Title:	Qualitative Research Design for Master's and Doctoral Students
Author:	Jumpol Nimpanich and Chompoonuch Hunnak
Published by:	Chulalongkorn University Press
Year of Publication:	2023
ISBN:	9789740341765
Number:	299 pages
Price:	390 baht

บทปริทัศน์หนังสือ
การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับนักศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอก

ชนิดดา โชติช่วง
สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Corresponding Author: chanitta.c@lawasri.tru.ac.th

ได้รับบทความ: 4 ตุลาคม 2567 ปรับปรุงแก้ไข: 8 พฤศจิกายน 2567 ตอบรับตีพิมพ์: 22 พฤศจิกายน 2567

ชื่อหนังสือ: การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับนักศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอก
ผู้เขียน: จุมพล หนิมพานิช และชมภูษ ทุ่งนาค
จัดพิมพ์โดย: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีที่พิมพ์: 2566
ISBN: 9789740341765
จำนวน: 299 หน้า
ราคา: 390 บาท

บทนำ

หนังสือการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับนักศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอก แต่งโดย รศ.ดร.ชุมพล หนิมพานิช และ ผศ.ดร.ชุมภูษ หุ่นนาค ตีพิมพ์ครั้งแรกในเดือนตุลาคม 2565 และตีพิมพ์ครั้งที่ 2 ในเดือนกรกฎาคม 2566 จะเห็นได้ว่าหนังสือเล่มนี้ได้รับความสนใจจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก จึงมีการตีพิมพ์ครั้งที่สองในเวลาอันรวดเร็ว จากชื่อหนังสือคือ การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับนักศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอก ผู้เขียนได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้อ่านคือนักศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอกที่สนใจทำวิจัยหรือวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ ซึ่งหนังสือหรือตำราประเภทนี้มีตีพิมพ์เผยแพร่จำนวนไม่มากนัก จึงทำให้ผู้คนสนใจและต้องการเป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับจุดประสงค์การแต่งของหนังสือเล่มนี้ที่ว่า เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลที่นำเสนอแนวทางการทำวิจัยหรือวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ โดยเฉพาะแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพอันเป็นรูปแบบหนึ่งของการตรวจสอบทางสังคม (A Form of Social Investigation) รูปแบบดังกล่าวให้น้ำหนักไปยังวิธีและการให้เหตุผลหรือการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ในโลกทางสังคม (Social World) ที่ดำรงชีวิตและอาศัยอยู่ การทำความเข้าใจในโลกทางสังคม ดำเนินการโดยผ่านการตีความ (Interpretation) ปรากฏการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองหรือการบริหาร เป็นต้น จากประสบการณ์ที่เผชิญในชีวิตประจำวัน (In Their Daily Life) โดยทั่วไปโลกทางสังคมที่บรรดาผู้คนได้ดำรงหรืออาศัยอยู่ปัจจุบันมีลักษณะเป็นพหุสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) ในแง่ดังกล่าว การตรวจสอบทางสังคมจึงเป็นเรื่องที่บรรดานักวิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกที่ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงต้องให้ความสนใจที่ลึกซึ้งต่อลักษณะของการวิจัยหรือการออกแบบที่ช่วยให้การตีความและการทำความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นเทคนิควิธีการที่ทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นทั้ง “Active” และ “Powerful” นำไปสู่บทสรุป (Conclusions) หรือข้อสรุปทั่วไปของข้อมูล (Generalization of data) ช่วยให้ทำความเข้าใจบริบทเกี่ยวกับ สถานการณ์ หรือปรากฏการณ์ทางสังคมได้อย่างชัดเจน

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าจุดประสงค์ของผู้เขียนหนังสือเล่มนี้กล่าวว่า เกิดจากความสนใจในแวดวงวิชาการทั้งในและต่างประเทศที่มีความสนใจในการวิจัยเชิงคุณภาพ และต้องการให้ผู้อ่าน โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาที่จะทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพมีองค์ความรู้ที่จำเป็นในการทำวิจัยเชิงคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้จึงเป็นการออกแบบและเขียนโดยอิงกับความต้องการของนิสิตนักศึกษา ซึ่งในปัจจุบันหนังสือที่ช่วยให้นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในการทำวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมีค่อนข้างน้อยและไม่มีหนังสือเล่มใดที่ให้ข้อสังเกตและแนวทางในการทำวิจัยเชิงคุณภาพได้อย่างชัดเจน หรือกล่าวถึงจุดที่ควรระวังในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยข้อควรระวังเหล่านี้ได้มาจากประสบการณ์ของผู้เขียนโดยตรง ทำให้หนังสือเล่มนี้ยังประโยชน์ไม่ใช่น้อยแก่นิสิตนักศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยทั่วไปที่สนใจทำการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือต้องการจัดทำงานวิจัยที่มีแนวทางในการตรวจสอบทางสังคม ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม การให้เหตุผลและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ในโลกทางสังคมสามารถที่จะพัฒนางานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงผู้เขียนได้นำเสนอองค์ความรู้และกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย

สาระสำคัญของหนังสือ

หนังสือการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับนักศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอก ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 บท มีเนื้อหาสาระสำคัญในการนำเสนอ ดังนี้

บทที่ 1: ลักษณะและการออกแบบการวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์

ผู้เขียนกล่าวถึงลักษณะและการออกแบบวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพในแง่ของตัวแบบและบทสรุป ซึ่งทั้งสองหัวข้อแยกเป็นการปูพื้นฐานให้นักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกที่สนใจการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าใจความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทั้ง 2 หัวข้อดังกล่าว เพื่อจะได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์เมื่อจะต้องลงมือทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ ส่วนหัวข้อการออกแบบวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพจะช่วยในแง่ของการให้แนวทางแก่นักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกที่ทำวิจัยเชิงคุณภาพ จากตัวแบบการออกแบบวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพทั้ง 3 ตัวแบบ ได้แก่ ตัวแบบแรก คือ ตัวแบบแนวทางปฏิสัมพันธ์ของ Maxwell ซึ่งเป็นตัวแบบการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ ตัวแบบที่สอง เป็นตัวแบบการออกแบบวิจัยในการทำดุษฎีนิพนธ์ของ Higgins ส่วนตัวแบบที่สาม ตัวแบบการออกแบบวิจัยทั่วไปของ March, & Birch เนื่องจากในการทำดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพของนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอก มักเผชิญกับปัญหาการออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการออกแบบการวิเคราะห์ และการตีความผลลัพธ์หรือข้อค้นพบจากการวิจัยข้อมูล หากนักวิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกสามารถนำตัวแบบของ March, & Birch ไปประยุกต์ใช้ได้โดยไม่มีคามยุ่งยากสลับซับซ้อน และจะทำให้เกิดความมั่นใจเมื่อจะทำการออกแบบวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ นอกจากนี้สามารถนำไปใช้ในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงปริมาณก็ได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นนักศึกษาควรปรึกษากับที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์จะเหมาะสมที่สุด

บทที่ 2: แนวคิดทั่วไปในการออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ

ในบทที่ 2 นี้ผู้เขียนกล่าวถึงแนวคิดทั่วไปในการออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ ในบทนี้ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดในการออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพใน 2 องค์ประกอบของกระบวนการวิจัยของ Crotty คือ วิธีวิทยาหรือการออกแบบวิจัยที่เมื่อมีการใช้แนวคิดทั้ง 2 แนวดังกล่าว นักวิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกจะพบปัญหา หลังจากนั้นนำเสนอหัวข้อลักษณะของข้อมูลในการทำวิจัยหรือการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ ต่อมาจึงนำเสนอหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ โดยมีหัวข้อย่อย อาทิ การออกแบบกิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพในรูปที่เรียกว่า “วงจรการเก็บรวบรวมข้อมูล” และการออกแบบเทคนิควิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ และปิดท้ายด้วยการนำเสนอจุดสนใจหรือจุดเน้นในการออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ เนื้อหาในบทนี้ถือว่าการปูพื้นฐานในเบื้องต้นก่อนนำเสนอในบทที่ 3 ที่ทางผู้เขียนนำเสนอโดยการมุ่งเน้นไปที่การออกแบบเทคนิค วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเทคนิคดั้งเดิมสู่เทคนิคใหม่ ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ

บทที่ 3 การออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเทคนิคดั้งเดิมสู่เทคนิคใหม่ ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ

เมื่อนักวิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกได้ทำความเข้าใจในบทที่ 2 มาแล้วต้องตระหนักในความเป็นจริงของการทำวิจัยหรือทำวิทยานิพนธ์รวมถึงดุษฎีนิพนธ์ กล่าวคือ การเริ่มทำงานในภาคสนามรวมทั้งการลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขั้นตอนเหล่านี้อาจจำแนกได้ดังนี้ การเข้าสนาม การสังเกตและจดบันทึก การสัมภาษณ์ การใช้ข้อมูลเอกสาร การตรวจสอบข้อมูล และการใช้หลักจรรยาบรรณในการวิจัย เป็นต้น ในบทที่ 3 การออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเทคนิคดั้งเดิมสู่เทคนิคใหม่ในการทำวิจัยหรือวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพบทนี้ ถือว่าเป็นบทที่สำคัญ บทหนึ่งที่นักวิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกที่สนใจในการทำวิจัยหรือวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพต้องให้ความสนใจ เพราะการออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพประเด็นสำคัญ นั่นคือ ไม่ใช่เก็บรวบรวมครั้งเดียว เหมือนกรณีของการออกแบบวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ทำวิจัยเชิงคุณภาพต้องเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนลงมือทำวิจัยเป็นเบื้องต้น

หลังจากการทำวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพสิ่งที่ควรดำเนินการควบคู่กันไปกับการวิเคราะห์ข้อมูลโดยตัวนักวิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกต้องดำเนินการด้วยตนเองในฐานะเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ซึ่งประเด็นนี้แตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณที่จะใช้ผู้ช่วยมาช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลก็ได้ นอกจากนี้ส่วนหนึ่งที่สำคัญขึ้นอยู่กับการออกแบบแนวทางหรือประเภทของการออกแบบวิจัยมีหลากหลายแนวทาง นอกจากจะใช้เอกสารหรือการสัมภาษณ์เจาะลึกแล้วต้องใช้องค์ประกอบของการสังเกตหรือสังเกตการณ์ที่ต้องเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ดังนั้นเมื่อนักวิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกออกแบบเทคนิควิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลมักจะออกแบบในแง่ของการเป็นเพียงรูปแบบ (Format) เท่านั้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ ต้องไม่ลืมว่าเรื่องของการออกแบบวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูล (เชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณ) เพื่อแสวงหาความรู้ความจริง แท้จริงแล้วในอดีตเป็นเรื่องของญาณวิทยาหรือทฤษฎีความรู้ (Epistemology or Theory of Knowledge) แต่ปัจจุบันได้รับการลดทอนมาในรูปของวิธีวิทยาหรือการออกแบบวิจัย (Methodology or Research Design) ในแง่ดังกล่าวผู้วิจัยต้องเข้าใจและเข้าถึงการออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละเทคนิคให้ลึกซึ้ง เพราะเมื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์สังเคราะห์ต้องเป็น “การพรรณนาแบบลุ่มลึก” (Rich or Thick Description) เหล่านี้คือประเด็นที่นักวิจัยต้องตระหนัก

บทที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบเทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ

ขั้นตอนการออกแบบเทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยหรือการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ ก่อนหน้านี้นักวิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกเชิงคุณภาพควรดำเนินการก่อนหน้านี้อีกคือ การจัดระเบียบข้อมูล (Data Processing) ที่หมายถึง การนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจัดให้อยู่ในระเบียบ หลังจากนั้นก็นักวิจัย (ไม่ว่าเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ) นำข้อมูลที่จัดระเบียบดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ จากการนำเสนอมาในบทที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบเทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพมาข้างต้น บทนี้ได้นำเสนอหัวข้อต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ซึ่งแต่ละหัวข้อที่นำเสนอจะช่วยให้การลงมือเขียนบทที่ 3 ระเบียบ

วิธีวิจัยหรือวิธีวิทยาหรือการออกแบบวิจัยของนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกเชิงคุณภาพ ได้เป็นอย่างดีและมีระบบ ไม่ว่าหัวข้อจะมีนัยหรือความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ลักษณะเด่นของการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยหรือทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ การเตรียมข้อมูลเชิงคุณภาพ และแหล่งข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกิดขึ้นตามสภาพธรรมชาติ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลของการทำวิจัยหรือวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ

บทที่ 5 การออกแบบเทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ: จากเทคนิคดั้งเดิมสู่เทคนิคใหม่ ๆ

การออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและโดยเฉพาะการออกแบบเทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพก็จะมีหลากหลายตามไปด้วย โดยเริ่มจากการออกแบบเทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเทคนิคแบบดั้งเดิม ไปจนกระทั่งถึงการออกแบบเทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเทคนิคใหม่ ๆ ในบทนี้นำเสนอ “การออกแบบเทคนิค วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบดั้งเดิม” ก่อน แล้วต่อด้วยหัวข้อ “การออกแบบเทคนิควิธีการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิง คุณภาพเทคนิคใหม่” ตามมา โดยจะมีการแทรกตัวอย่างการนำเทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ๆ มานำเสนอควบคู่กันไป หลังจากนั้น นำเสนอตัวอย่างการนำเทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงวาทกรรมที่เป็นระบบและมีลักษณะโดดเด่น และปิดท้ายบทนี้ด้วยบทสรุป ส่วนการนำเสนอการออกแบบเทคนิควิธีการวิเคราะห์แบบดั้งเดิมได้นำเสนอค่อนข้างละเอียด เพราะเทคนิคเหล่านี้นิยมนำมาใช้ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพอย่างกว้างขวาง ซึ่งขึ้นอยู่กับศาสตร์ที่นำเทคนิควิธีการเหล่านี้ไปใช้ ในหนังสือเล่มนี้มุ่งไปที่ศาสตร์ทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เท่านั้น สำหรับนักวิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกเชิงคุณภาพประเภทมือใหม่ที่ยังต้องการประสบการณ์ที่มีไม่มากพอ ก็จะสามารถทำให้การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวทั้ง 3 เรื่องบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

บทที่ 6 การออกแบบการลงมือทำการวิเคราะห์ข้อมูลและการพรรณนาแบบลุ่มลึกและการตีความข้อค้นพบจากการวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ

ในบทนี้กล่าวว่าในทัศนะของนักวิชาการทางด้านการวิจัยเชิงคุณภาพที่เห็นว่าการที่นักวิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกจะลงมือวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง จะต้องตระหนักถึงเงื่อนไขของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพก่อน อาทิ เงื่อนไขประการแรก การวิเคราะห์ข้อมูลต้องดำเนินการไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ประการที่สอง ในการลงมือวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องมีข้อมูลจากทัศนะของ “คนใน” (Ernie) ประการที่สาม การลงมือวิเคราะห์ข้อมูลต้องอาศัยสมมติฐานชั่วคราว ประการสุดท้าย นักวิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกจะต้องเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเงื่อนไขดังกล่าวเป็นเงื่อนไขที่น่าสนใจ จากนั้นจะต้องมีการพรรณนาปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่ศึกษา ซึ่งในกรณีของการวิจัยเชิงคุณภาพ การพรรณนามักเป็นการพรรณนาแบบลุ่มลึก หลังจากนั้นตีความข้อค้นพบจากการวิจัย

จากที่นำเสนอมาในบทที่ 6 การออกแบบลงมือวิเคราะห์ข้อมูลและการพรรณนาแบบลุ่มลึกและการตีความข้อค้นพบจากการวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพ ข้างต้นเห็นว่าบทนี้ส่วนใหญ่เมื่อทำวิจัยหรือทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพไม่ค่อยเข้าใจแต่ละหัวข้อที่นำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นการลงมือวิเคราะห์ข้อมูล การพรรณนาแบบลุ่มลึก (Thick Description) หรือการตีความข้อ

ค้นพบจากการวิจัยหรือการตีความผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ และมีความลึกซึ้งที่มากพอ ดังนั้น หากผู้อ่านในบทนี้ทำความเข้าใจ รวมทั้งสามารถเข้าถึงแต่ละหัวข้อที่นำเสนอมาในบทนี้เป็นอย่างใดอาจจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำวิจัยหรือวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์เชิงคุณภาพได้อย่างมีคุณค่าต่อไป

ข้อวิจารณ์

จากที่ผู้วิจารณ์ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ได้พบว่า ในหนังสือเล่มนี้มีการนำเสนอแนวทางในการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ ความคิดเห็น ซึ่งได้นำความรู้จากประสบการณ์ของผู้เขียนจากการเป็นนักวิจัยเชิงคุณภาพที่มีประสบการณ์และต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย ซึ่งได้นำมารวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้ อีกทั้งยังมีการยกตัวอย่างสอดแทรกแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องต่าง ๆ ที่คิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก รวมถึงนักวิจัยทั่วไปที่สนใจ โดยผู้เขียนพยายามที่จะสื่อถึงการตีความและทำความเข้าใจพฤติกรรมของบรรดาผู้คน/พฤติกรรมมนุษย์ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล การเปลี่ยนแปลงวิธีคิดจากเทคนิคเดิม ๆ ไปสู่เทคนิคใหม่ ๆ รวมถึงวิธีการพรรณนาแบบลึกซึ้ง และมีการแสดงความคิดเห็นของผู้เขียนและการเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกันมีความสอดคล้องต่อเนื่องกัน กล่าวคือ มีกล่าวถึงที่มาที่ไปของประเด็นองค์ความรู้ พร้อมทั้งเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันของแต่ละข้อมูล รวมถึงการขยายความในประโยคต่าง ๆ ที่มีการอธิบายอย่างละเอียด ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพและสามารถตีความและเข้าใจเจตนาของผู้เขียนและเนื้อหาในหนังสือได้เป็นอย่างดีและมีความรู้ความเข้าใจในการวิจัยเชิงคุณภาพมากยิ่งขึ้น

จุดเด่นของหนังสือ หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับผู้วิจัยหรือนักศึกษาปริญญาโทหรือนักศึกษาปริญญาเอก หรือผู้ที่อยากจะศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ลักษณะการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ การออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เทคนิควิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูล การออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการลงมือวิเคราะห์ข้อมูล การตีความข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้กำลังทำวิทยานิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์ ทำให้มีแนวทางในการทำวิจัยเชิงคุณภาพมากยิ่งขึ้น แนวทางเหล่านี้เหมาะที่จะใช้สำหรับออกแบบการวิจัยให้เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลแต่ละประเภทแต่ละหัวข้อมากขึ้น อีกทั้งยังมีแนวทางในการตีความข้อมูลจากข้อมูลแต่ละประเภท การทำความเข้าใจข้อมูล ทำให้มีแนวทางการจัดทำวิจัยเชิงคุณภาพใหม่ ๆ สามารถนำไปต่อยอดเป็นความคิดใหม่และงานวิจัยของตนเองได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำหนังสือเล่มนี้ไปใช้ เนื่องจากหนังสือเล่มนี้มีการรวมความคิดและแนวทางในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ค่อนข้างเน้นไปที่การทำวิทยานิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์ จึงไม่ค่อยมีแนวทางสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นอื่น ๆ เท่าที่ควร ผู้อ่านจำเป็นจะต้องนำไปประยุกต์ใช้ด้วยตนเองมากขึ้น และการวิจัยเชิงคุณภาพส่วนใหญ่ผู้เขียนเน้นวิธีการสำหรับผู้วิจัยหน้าใหม่ค่อนข้างมาก จึงทำให้ไม่ค่อยมีมุมมองของการวิจัยที่ต้องการประสบการณ์ที่มีความเฉพาะหรือมีเทคนิควิธีการขั้นสูงที่จะช่วยสนับสนุนการวิจัยของนักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งผู้อ่านอาจจะต้องไปศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้นหรือต้องคิดต่อยอดนำไปประยุกต์เพื่อให้เข้ากับบริบทอื่น ๆ ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันเนื่องจากหนังสือเล่มนี้มีผู้เขียนสองท่านการนำเสนอในบางประเด็นอาจทำให้ทิศทางการเขียนบางประการอ่านแล้วไม่ค่อยต่อเนื่องกัน อาจเป็นผลมาจากต่างคนต่างมีมุมมองในแบบของตนเอง ดังนั้น ควรมีการเพิ่มหรือสรุปมุมมองของแต่ละคนแยกออกจากสาระสำคัญของแต่ละเรื่องให้มากขึ้น ซึ่งจะเป็ประโยชน์กับ

ผู้วิจัยหน้าใหม่มากขึ้น นอกจากนี้การสรุปในแต่ละบทมีการอ้างอิงเนื้อหาในบทก่อนหน้านั้นค่อนข้างมาก แต่ขาดการสรุปประเด็นสำคัญในบทนั้นอาจทำให้ผู้อ่านสับสนเมื่ออ่านสรุปเนื้อหาหรือต้องการความชัดเจนในแต่ละบทนั้น ๆ

บทสรุป

หนังสือเล่มนี้มีความน่าสนใจซึ่งผู้อ่านเองในฐานะนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาเอก และต้องเริ่มศึกษาแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งหนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นมาเฉพาะเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มนิสิตนักศึกษา มีจุดที่ต้องการให้นิสิตนักศึกษาสามารถนำข้อมูล เทคนิค วิธีการไปปรับใช้ในงานของตนเอง กอปรกับยังมีข้อเสนอแนะเมื่อต้องดำเนินการผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ส่วนใดควรปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ส่วนใดต้องพึงพาความเชี่ยวชาญเฉพาะของผู้วิจัย และส่วนใดต้องทำงานประสานกันของหลาย ๆ ภาคส่วนเพื่อให้ได้วิทยานิพนธ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของสาขาที่กำลังศึกษาอยู่ตรงกับความเชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยมี

ดังนั้น หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาโทและเอกที่ต้องการเริ่มทำวิทยานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์เชิงคุณภาพสามารถนำไปเป็นแนวทางการทำวิจัยได้อย่างดีเยี่ยม เนื่องจากมีข้อสังเกต ข้อควรระวังและสิ่งที่ต้องพบเจอหากต้องการทำวิจัยโดยเฉพาะในประเด็นด้านการตรวจสอบปรากฏการณ์ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นลักษณะและการออกแบบการวิจัย แนวคิดทั่วไปในการออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การออกแบบเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคใหม่ ๆ แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบเทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การออกแบบเทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเทคนิคใหม่ ๆ รวมไปถึงการออกแบบการลงมือทำการวิเคราะห์ข้อมูลและการพรรณนาแบบกลุ่มลึกและการตีความข้อค้นพบจากการวิจัยซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยหรือนิสิตนักศึกษาที่กำลังจะทำวิทยานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์เชิงคุณภาพนั้นสามารถนำไปเป็นแนวทางการทำวิจัยของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

จุมพล หนิมพานิช, และชมภูณัฐ ทุ่นนาค. (2566). *การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับนักศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

